

Advies 473 | Samenvatting

De klacht ziet op een Europese openbare aanbestedingsprocedure voor een raamovereenkomst met betrekking tot het leveren en onderhouden van zonnepanelen.

De aanbesteder heeft de inschrijving van de ondernemer ongeldig verklaard omdat deze zou hebben verzuimd bij het prijzenformulier een open begroting in te dienen.

De ondernemer klaagt erover dat de aanbestedingsdocumenten onvoldoende transparant waren wat betreft de eis met betrekking tot het indienen van een open begroting. Hij stelt dat zijn inschrijving ten onrechte als ongeldig terzijde is gelegd en dat hij in de gelegenheid had moeten worden gesteld om zijn inschrijving te herstellen. Volgens de aanbesteder stond het recht dat niet toe.

De Commissie beantwoordt in het kader van de beoordeling van de klacht twee vragen:

1. zijn de aanbestedingsdocumenten transparant?;
2. zo ja, had de aanbesteder de ondernemer dan in de gelegenheid mogen en moeten stellen om de omissie in zijn inschrijving te herstellen, anders gezegd, om de ontbrekende open begroting alsnog over te leggen?

De Commissie concludeert dat de aanbestedingsdocumenten transparant zijn en dat duidelijk is dat bij het prijzenformulier een open begroting moest worden ingediend. Dat had de ondernemer niet gedaan. Vervolgens oordeelt de Commissie dat de aanbesteder in dit geval geen mogelijkheid tot herstel mocht geven. Er was namelijk geen sprake van een klaarblijkelijk eenvoudige precisering of het rechtzetten van een kennelijke materiële fout. De aanbesteder heeft de inschrijving van de ondernemer terecht als ongeldig terzijde gelegd.

De Commissie oordeelt dat de klacht ongegrond is.

Commissie van Aanbestedingsexperts

Advies 473

1. Feiten

- 1.1. Aanbesteder heeft op 9 maart 2018 een Europese openbare aanbestedingsprocedure aangekondigd voor een raamovereenkomst met twee ondernemers voor het gebruiksklaar leveren en onderhouden van PV-installaties (fotovoltaïsche installaties, oftewel: zonnepanelen).
- 1.2. In het Aanbestedingsdocument is, voor zover relevant, het volgende bepaald:

'Inhoudsopgave

(...)

Bijlage 1 UNIFORM EUROPEES AANBESTEDINGSDOCUMENT
Bijlage 2 Algemene Inkoopvoorwaarden [Aanbesteder], [A] en [B] 2014
(...)
Bijlage 9 Prijzen en opbrengstgarantie

(...)

Hoofdstuk 2 Procedurele bepalingen

(...)

2.4 Indienen inschrijvingen

(...)

Door inschrijving gaat de inschrijver onvoorwaardelijk akkoord met alle gestelde eisen en voorwaarden zoals beschreven in de aanbestedingsdocumenten. De inschrijving dient volledig te zijn, dat wil zeggen dat alle gevraagde documenten en bijlagen aan de inschrijving zijn toegevoegd. (...)

(...)

2.12 Tegenstrijdigheden

Dit aanbestedingsdocument, met alle bijbehorende bijlagen, is met zorg samengesteld. Mocht u desondanks tegenstrijdigheden en/of onvolkomenheden tegenkomen, dan dient u de genoemde contactpersoon in hoofdstuk 1 hiervan via Tendered op de hoogte te stellen. Indien naderhand blijkt dat dit aanbestedingsdocument tegenstrijdigheden en/of onvolkomenheden bevat en deze niet door gegadigde zijn opgemerkt, zijn deze voor risico van de gegadigde. In alle gevallen van onduidelijkheid gedurende de aanbestedingsprocedure prevaleert dit document.

2.13 Klachtenafhandeling

De aanbestedende dienst heeft er voor gekozen geen eigen klachtenmeldpunt in te stellen. Om de afhandeling van eventuele klachten toch te kunnen borgen verwijzen wij u naar de "Klachtenafhandeling bij aanbesteden". Voor de inhoud van deze regeling zie:

<http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/regelingen/2013/03/07/klachtafhandeling-bij-aanbesteden/klachtenafhandeling-definitief.pdf> en dan specifiek Deel 2, punt 6, een na laatste alinea op bladzijde 10.

(...)

Hoofdstuk 5 Gunningcriteria

5.1 Inleiding

De gunning van de opdracht wordt bepaald aan de hand van een weging van de gunningcriteria die de aanbestedende dienst heeft geformuleerd. U wordt verzocht ten aanzien van de gunningcriteria aan te geven in welke mate en op welke wijze u eraan voldoet, waar nodig blijkt uit de bijlagen bij de inschrijving.

5.2 Gunning

(...)

G-1 Prijs (50%)

Bij de beoordeling van de prijsopgaven wordt er beoordeeld op 5 onderdelen. Deze onderdelen zullen hieronder, in G-1.1 tot en met G-1.5, uiteengezet worden.

G-1.1 Prijs PV-installatie [C] (32%)

Allereerst wordt er gekeken naar de opgegeven prijs per Watt (piek) voor [C]. Deze prijs weegt voor 32% mee voor het gunningscriterium prijs.

De waardering wordt gebaseerd op het verschil in de aangeboden prijs per Watt (piek) ten opzichte van de laagste inschrijving. De inschrijver die minimaal de gevraagde specificatie heeft gegeven met de laagste vergoeding krijgt het hoogste cijfer: 10. De overige inschrijvingen krijgen punten, afgerond op 2 decimalen, op basis van de afwijking ten opzichte van de laagste inschrijving. Een negatief aantal punten zal niet worden toegekend.

Voor dit gunningscriterium heeft de aanbestedende dienst een minimum inschrijftarief vastgesteld van € 0,85 per Watt piek. Indien inschrijver een lager tarief aanbiedt dan € 0,85 per Watt piek dan voldoet de inschrijving niet aan de vereisten en is daarmee ongeldig.

Naast de prijs per Watt piek dient u een open begroting toe te voegen waarin naar voren komt hoe de prijs is opgebouwd.

Voorbeeld: Laagste prijs: €0,85 = 10 punten

Uw inschrijving: € 0,95

Berekening: $(€ 0,85 / € 0,95) \times 10 \text{ punten} = 8,95 \text{ punten} \times 32\% = 2,86 \text{ punten}$

Vul voor de prijzen in op het prijzenformulier (**bijlage 9**) en voeg deze, samen met de open begroting, toe aan uw inschrijving.

G-1.2 Prijs PV-installatie van [D] (32%)

Geef de prijs per Watt (piek) voor [D]. Deze prijs weegt voor 32% mee voor het gunningscriterium prijs.

De waardering wordt gebaseerd op het verschil in de aangeboden prijs per Watt (piek) ten opzichte van de laagste inschrijving. De inschrijver die minimaal de gevraagde specificatie heeft gegeven met de laagste vergoeding krijgt het hoogste cijfer: 10. De overige inschrijvingen krijgen punten, afgerond op 2 decimalen, op basis van de afwijking ten opzichte van de laagste inschrijving. Een negatief aantal punten zal niet worden toegekend.

Voor dit gunningscriterium heeft de aanbestedende dienst een minimum inschrijftarief vastgesteld van € 0,85 per Watt piek. Indien inschrijver een lager tarief aanbiedt dan € 0,85 per Watt piek dan voldoet de inschrijving niet aan de vereisten en is daarmee ongeldig.

Naast de prijs per Watt piek dient u een open begroting toe te voegen waarin naar voren komt hoe de prijs is opgebouwd.

Voorbeeld: Laagste prijs: €0,85 = 10 punten

Uw inschrijving: € 0,95

Berekening: $(€ 0,85 / € 0,95) \times 10 \text{ punten} = 8,95 \text{ punten} \times 32\% = 2,86 \text{ punten}$

Vul voor de prijzen in op het prijzenformulier (**bijlage 9**) en voeg deze, samen met de open begroting, toe aan uw inschrijving.

(...)

Bijlage 9 Prijzen en opbrengstgarantie

G-1 Prijs

G-1.1 Prijs per Wp voor [C]	€..... Per Wp Excl. BTW ¹
G-1.2 Prijs per Wp voor [D]	€..... Per Wp Excl. BTW ²
(...)	(...)

(...)'

1.3. Ondernemer heeft een inschrijving ingediend.

1.4. Op 2 mei 2018 heeft aanbesteder de volgende brief aan ondernemer verzonden:

'Hierbij informeert [Aanbesteder] u dat zij, inzake de aanbestedingsprocedure "PV-installaties" met kenmerk [...], tot een voorgenomen gunning is gekomen. De aanbesteding heeft plaatsgevonden op 20 april 2018.

Bij de beoordeling van uw inschrijving heeft [Aanbesteder] geconstateerd dat uw inschrijving incompleet is omdat deze niet voldoet aan het gunningscriterium G-1.1 en G-1.2.

Hierin werd o.a. gevraagd een open begroting bij inschrijving in te dienen.

Deze open begroting ontbreekt.

Uw inschrijving voldoet hierdoor niet aan de inschrijvingsvereisten zoals omschreven in paragraaf 2.4 van het aanbestedingsdocument.

[Aanbesteder] heeft, door het ontbreken van de open begroting, uw inschrijving als ongeldig ter zijde moeten leggen.

[Aanbesteder] is voornemens de opdracht te gunnen aan [X] te [E] en [Y] te [F].

Conform de Aanbestedingswet 2012 (herziening 2016) hanteert [Aanbesteder] een vervaltermijn van 20 dagen aan het einde van de gunningfase van deze aanbestedingsprocedure. Indien niet tijdig voor ommekomst van deze vervaltermijn, te rekenen vanaf de datum van verzending van deze brief inhoudende het einde van de gunningfase, een kort geding aanhangig wordt gemaakt, bent u niet ontvankelijk in uw vorderingen ter zake van de afgesloten aanbestedingsprocedure.

(...)'

1.5. Ondernemer heeft op 4 mei 2018 de volgende brief aan aanbesteder verzonden:

'Wij hebben tot onze spijt kennis genomen dat wij uitgesloten zijn op onze inschrijving vanwege incompleetheid.

Wij maken hier bezwaar tegen.

Na nogmaals het aanbestedingsdocument herlezen te hebben moeten we constateren dat u als aanbestedende dienst verwarrend, cq incompleet bent geweest. Er wordt inderdaad gevraagd om een open begroting (pag 43), en dat wordt meteen gevolgd door een voorbeeld en een verwijzing naar een bijlage 9.

Er wordt niet expliciet gevraagd naar een 'aparte' bijlage, nog is een voorbeeld van open begroting (en wat daarom vermeldt dient te staan) bijgevoegd of aangegeven.

Wij hebben daarom dan ook aangenomen dat het invullen van de bijgevoegde templates voldoende zou zijn.

Daarnaast is geen samenvatting bijgevoegd welke documenten (en in welk vorm) bij de aanbesteding ingediend moest worden, cq zouden leiden tot uitsluiting. Wij vinden uw beslissing dan ook onterecht.

Wij verzoeken U dan ook de voorlopige gunning in te trekken en alle partijen de juiste vraag alsnog voor te stellen voor een open begroting, inclusief wat daarin verwacht wordt.

Daar waar u dit niet van plan bent verzoeken wij u deze case voor te leggen aan de klachtencommissie aanbesteden.'

1.6. Op 9 mei 2018 heeft aanbesteder het volgende bericht aan ondernemer verzonden:

'Naar aanleiding van brief betreffende uw bezwaar tegen de voorlopige gunning doen wij u hierbij een reactie toekomen.

De beoordeling van de aanbesteding heeft plaatsgevonden conform hetgeen vermeld in het aanbestedingsdocument met kenmerk [...]. Zowel bij G-1.1 als G-1.2. op pagina 42 en pagina 43 wordt per gunningscriterium het volgende gevraagd:

"Naast de prijs per Watt piek dient u een open begroting toe te voegen waarin naar voren komt hoe de prijs is opgebouwd."

"Vul voor de prijzen in op het prijzenformulier (bijlage 9) en voeg deze, samen met de open begroting, toe aan uw inschrijving."

Tevens wordt in Tendernd gevraagd om het prijzenformulier (bijlage 9) samen met een open begroting toe te voegen als bewijsstuk.

In de nota van inlichtingen zijn hierover geen vragen gesteld, noch is hierover bezwaar aangetekend. Hierdoor was voor alle potentiële inschrijvers duidelijk welke documenten er ingediend moesten worden. Door in te schrijven bent u akkoord hiermee gegaan.

(...).'

2. Beschrijving klacht

Aanbesteder heeft de inschrijving van ondernemer ten onrechte als ongeldig terzijde gelegd en ondernemer ten onrechte niet in de gelegenheid gesteld om de omissie in zijn inschrijving te herstellen.

3. Onderbouwing klacht

- 3.1. De inschrijving van ondernemer is uitgesloten omdat volgens aanbesteder een document, de open begroting, niet is ingediend. Ondernemer maakt bezwaar tegen de uitsluiting en wil dat zijn inschrijving alsnog wordt meegenomen in de beoordeling. Ondernemer stelt dat de informatie die aanbesteder heeft gegeven ten aanzien van de open begroting onvolledig en op zijn minst verwarrend is.
- 3.2. Ondernemer beaamt dat in het aanbestedingsdocument wordt gevraagd om een open begroting, maar wijst erop dat dit meteen wordt gevolgd door een voorbeeld en een verwijzing naar een bijlage (bijlage 9) die niet de open begroting betreft (zie 1.2 hiervoor). Er is geen ander template voor de open begroting door aanbesteder ter beschikking gesteld.
- 3.3. Ondernemer heeft het prijzenblad (bijlage 9) opgevat als het vereiste voor de open begroting en hij heeft bij zijn inschrijving een standaardofferte gevoegd, zoals volgens hem gebruikelijk is. In die standaardofferte is in detail opgenomen uit welke onderdelen de levering, installatie en werkzaamheden bestaan. Ondernemer is bovendien van mening dat het aan de inschrijvers is om te beoordelen hoe hun open begroting eruit ziet nu de aanbesteder geen template voor de open begroting heeft gegeven. Tevens is volgens de ondernemer onduidelijk hoe de open begroting door de aanbesteder zal worden beoordeeld.
- 3.4. Door het ontbreken van een format kunnen naar de mening van ondernemer verschillende vormen van open begrotingen ingediend worden en is er geen sprake meer van een level playing field. Bovendien leidt de onduidelijkheid in de formulering van de gunningscriteria G-1.1 en G-1.2 tot schending van het transparantiebeginsel.

4. Reactie aanbesteder

- 4.1. Voor zover ondernemer klaagt dat de aanbestedingsstukken onvoldoende transparant zijn, stelt aanbesteder voorop dat de aanbestedingsdocumenten niet voor tweeërlei uitleg vatbaar zijn en dat de aanbestedingsdocumenten voldoen aan het criterium zoals verwoord in het arrest *Succhi di Frutta* (HvJ EU 29 april 2004, zaak C-496/99 P, ECLI:EU:C:2004:236, *Succhi di Frutta*) dat de stukken duidelijk, precies en ondubbelzinnig geformuleerd dienen te zijn. Naar de mening van aanbesteder blijkt duidelijk uit de stukken dat er zowel een prijzenformulier als een open begroting ingediend moest worden. Evident is dat het om twee aparte bijlagen gaat en dat het prijzenblad niet kan worden gezien als open begroting.
- 4.2. Dat er in de stukken geen format is gegeven voor de open begroting, doet hier volgens aanbesteder ook niet aan af. Het aanleveren van een format is volgens aanbesteder niet zinvol omdat iedere inschrijver een eigen kostenstructuur hanteert en in staat is om een open begroting op te stellen die de geoffreerde prijs onderbouwt. Bovendien worden de open begrotingen niet door aanbesteder vergeleken maar dienen deze ter onderbouwing van de inschrijfprijs.

- 4.3. Bovendien heeft ondernemer tijdens de aanbestedingsprocedure geen bezwaren geuit over tegenstrijdigheden of onduidelijkheden met betrekking tot de open begroting. Hieruit volgt dat op grond van HvJ EG 12 februari 2004, C-230/02, ECLI:EU:C:2004:93, Grossmann Air Services, het bezwaar van ondernemer ten aanzien van het transparantiegebrek in het Aanbestedingsdocument faalt, omdat ondernemer zich onvoldoende proactief heeft opgesteld (zie 1.2 hiervoor).
- 4.4. Daarnaast betwist aanbesteder dat de standaardofferte van ondernemer kwalificeert als een open begroting. Kenmerkend voor een open begroting is volgens aanbesteder namelijk dat daarin een prijs per eenheid wordt gegeven. In de standaardofferte van ondernemer is vermeld hoeveel zonnepanelen van welk type worden geleverd en daarnaast wat de typen zijn van de omvormers en monitoring. Daarbij zijn er geen eenheidsprijzen genoemd, maar is enkel een totaalprijs opgenomen. Verder bevat de standaardofferte nog promotieteksten ten aanzien van de door ondernemer te leveren producten. Uit de totaalprijs wordt voor aanbesteder niet inzichtelijk hoe de inschrijfprijs is opgebouwd en de standaardofferte kan dus niet worden opgevat als een open begroting.
- 4.5. Ten slotte stelt aanbesteder dat hij in dit geval ondernemer niet in de gelegenheid kan stellen om de inschrijving te herstellen. Ten eerste voert aanbesteder hiertoe aan dat volgens paragraaf 2.4 van het Aanbestedingsdocument alle gevraagde documenten aan de inschrijving moeten worden toegevoegd (zie 1.2 hiervoor). Ten tweede stelt aanbesteder dat het in dit geval niet gaat om een eenvoudige precisering dan wel herstel van een kennelijke materiële fout.
- 4.6. Volgens aanbesteder is de open begroting een essentieel onderdeel van de inschrijving omdat hij op basis daarvan het realiteitsgehalte van de inschrijving kan controleren. Op basis daarvan kan hij controleren of de inschrijver alle voor de opdracht noodzakelijke leveringen en werkzaamheden in de prijs heeft meegenomen zodat er geen discussie kan ontstaan over meer- of minderwerk. Aanbesteder verwijst hiertoe ook naar een uitspraak van de Rechtbank Noord-Holland van 15 december 2016 (ECLI:NL:RBNHO:2016:10304, r.o. 4.6).
- 4.7. Het alsnog aan ondernemer toestaan om een open begroting in te dienen is dus in strijd met het beginsel van gelijke behandeling. Bovendien stelt aanbesteder dat ondernemer zelf zijn verplichting om zorgvuldig te handelen heeft geschonden en kan hij daaraan geen recht op herstel ontleen. Aanbesteder voegt hieraan toe dat de mogelijkheid om herstel te bieden een bevoegdheid van aanbestedende diensten is, en geen verplichting. Ter onderbouwing van dat standpunt wijst aanbesteder op het arrest SAG van het Hof van Justitie EU (HvJ EU 29 maart 2012, C-599/10, ECLI:EU:C:2012:191, r.o. 38).

5. Beoordeling

- 5.1. De Commissie stelt vast dat aanbesteder op 9 maart 2018 een Europese openbare procedure heeft aangekondigd voor een raamovereenkomst met twee ondernemers voor de levering en het onderhoud van PV-installaties (zonnepanelen). Op deze aanbestedingsprocedure zijn onder andere de volgende bepalingen van toepassing: Deel 1 en 2 van de Aw 2012 en de Gids Proportionaliteit.
- 5.2. Bij de beoordeling van de klacht moet worden vooropgesteld dat een aanbestedende dienst op grond van artikel 1.9, eerste lid, Aw 2012 transparant dient te handelen.
- 5.3. De Commissie zal zich eerst uitlaten over de vraag of aanbesteder aan zijn hiervoor bedoelde verplichting heeft voldaan, in die zin dat hij de gunningscriteria G-

1.1 en G-1.2 zodanig heeft geformuleerd dat alle redelijk geïnformeerde en normaal zorgvuldige inschrijvers deze op dezelfde wijze zullen uitleggen. In het geval dat deze vraag bevestigend kan worden beantwoord, komt vervolgens de vraag aan de orde welke uitleg aan de omschrijving van deze gunningscriteria moet worden gegeven. Bij de beantwoording van deze onderling met elkaar verband houdende vragen geldt als uitgangspunt dat voor de uitleg van de aanbestedingsdocumenten de bewoordingen van de bepalingen, gelezen in het licht van de gehele tekst van die stukken, in beginsel van doorslaggevende betekenis zijn. Daarbij komt het aan op de betekenis die naar objectieve maatstaven volgt uit de bewoordingen waarin de stukken zijn gesteld.

- 5.3.1. In Hoofdstuk 2, ("Procedurele bepalingen"), paragraaf 2.4 ("Indienen inschrijvingen"), van het Aanbestedingsdocument (zie 1.2 hiervoor) is bepaald dat de inschrijving volledig dient te zijn, hetgeen inhoudt dat alle door aanbesteder gevraagde documenten en bijlagen met de inschrijving moeten worden ingediend.
- 5.3.2. In Hoofdstuk 5, ("Gunningcriteria"), paragraaf 5.2, ("Gunning"), van het Aanbestedingsdocument (zie 1.2 hiervoor) is bepaald dat een inschrijver zowel voor gunningscriterium G-1.1 als voor gunningscriterium G-1.2 de prijzen invult op het prijzenblad dat aanbesteder bij de aanbestedingsdocumenten heeft gevoegd (te weten bijlage 9) en dat inschrijver deze bijlage samen met de open begroting toevoegt aan de inschrijving. Daarbij is aangegeven dat uit de open begroting naar voren dient te komen hoe de prijs is opgebouwd.
- 5.3.3. De Commissie is gelet op het voorgaande van oordeel dat alle redelijk geïnformeerde, normaal zorgvuldige inschrijvers het Aanbestedingsdocument op dezelfde wijze zullen uitleggen in die zin dat zij bij het indienen van hun inschrijving niet alleen bijlage 9, het prijzenblad, moesten indienen, maar óók een open begroting.
- 5.3.4. Het voorgaande betekent dat aanbesteder aan zijn in 5.2 bedoelde verplichting heeft voldaan. Dat betekent dat de Commissie het verweer van aanbesteder dat ondernemer tijdens de aanbestedingsprocedure geen bezwaren heeft geuit over tegenstrijdigheden of onduidelijkheden met betrekking tot de open begroting (zie 4.3 hiervoor) onbesproken kan laten.
- 5.4. De Commissie volgt ondernemer vervolgens niet in zijn stelling dat de door ondernemer ingediende standaardofferte kan worden gezien als een open begroting. Een open begroting houdt immers een specificatie van de kosten in, die aanbesteder in staat stelt om het realiteitsgehalte van de geoffreerde totaalprijs te beoordelen. Het is voor aanbesteder echter niet mogelijk om het realiteitsgehalte van de geoffreerde totaalprijs te beoordelen op basis van de standaardofferte die ondernemer bij zijn inschrijving heeft overgelegd.
- 5.5. Nu ondernemer heeft nagelaten een open begroting bij zijn inschrijving in te dienen, is sprake van een gebrek in zijn inschrijving. Daarmee komt de Commissie toe aan de vraag of dit gebrek zich voor herstel leent. Bij de beantwoording van die vraag zal de Commissie aansluiten bij het toetsingskader zoals verwoord in het arrest HvJ EU 29 maart 2012, C-599/10 (SAG), rov. 40 en in Advies 462 (overwegingen 5.11.1-5.11.4), Advies 437 (overweging 5.11.6 en 5.11.7), Advies 427 (overwegingen 5.3.7 en 5.3.8) en Advies 257 (overwegingen 5.3.3 en 5.3.4).
- 5.6. Naar het oordeel van de Commissie kan het alsnog indienen van een open begroting niet worden aangemerkt als een klaarblijkelijk eenvoudige precisering of het rechtzetten van een kennelijke materiële fout. Hoewel de prijs in het prijzenblad gelijk zou moeten blijven, zou ondernemer bij geboden herstel de mogelijkheid

hebben om de prijzen in de open begroting aan te passen en daarmee in werkelijkheid een nieuwe inschrijving in te dienen.

5.7. Het voorgaande betekent dat aanbesteder de inschrijving van ondernemer terecht als ongeldig terzijde heeft gelegd zonder ondernemer nog in de gelegenheid te stellen het gebrek in haar inschrijving te herstellen.

5.8. Het voorgaande betekent dat de klacht ongegrond is.

6. Advies

De Commissie acht de klacht **ongegrond**.

7. Aanbeveling

Het is de Commissie opgevallen dat aanbesteder in paragraaf 2.13 van het Aanbestedingsdocument inschrijvers direct naar de Commissie doorverwijst voor het indienen van een klacht.

De Commissie beveelt aanbestedende diensten echter aan om in de aanbestedingsstukken bij de omschrijving van de mogelijkheid om te klagen ondernemers niet meteen naar de Commissie van Aanbestedingsexperts te verwijzen zoals in dit geval is gebeurd, maar om bijvoorbeeld een klachtenmeldpunt in te stellen. Anders wordt een ondernemer van het kastje naar de muur gestuurd. Op basis van artikel 9, lid 1, sub a en b, van het Reglement van de Commissie dient een ondernemer zijn klacht immers eerst bij de aanbestedende dienst kenbaar te maken en een redelijke termijn voor een reactie te geven, alvorens hij een klacht bij de Commissie kan indienen. Ook indien er geen klachtenmeldpunt door de aanbestedende dienst is ingesteld, dient een ondernemer derhalve eerst een klacht in te dienen bij de aanbestedende dienst. De Commissie hecht er namelijk aan dat de ondernemer en de aanbestedende dienst in eerste instantie trachten zelf tot een oplossing te komen over het onderwerp van de klacht. Tussenkomsst van de Commissie moet geen regel, maar uitzondering zijn.

Den Haag, 10 september 2018

w.g.:

Prof.mr. C.E.C. Jansen
Voorzitter

Mr. A.C.M Fischer-Braams
Vice-voorzitter

Mr. drs. T.H. Chen
Commissielid